

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УНИОН У БЕОГРАДУ

Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Лазара Ђуровића, под насловом „Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у управљању јавним пословима“

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА УНИОН
Бр. 5-2/21
26.02.2021. год.
Београд

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације Лазара Ђуровића, под насловом „Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у управљању јавним пословима“, именована одлуком Сената Универзитета Унион број А020-01/21 од 25. јануара 2021. године, у саставу проф. др Богољуб Милосављевић, редовни професор Правног факултета Универзитета Унион, проф. др Јелена Јеринић, ванредни професор Правног факултета Универзитета Унион и проф. др Дејан Миленковић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, пошто је прегледала докторску дисертацију, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Докторска дисертација Лазара Ђуровића, под насловом „Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у управљању јавним пословима“, израђена је на укупно 324 стране, у које је урачуната насловна страна и пет страна садржаја. Дисертација има краћи уводни део, пет поглавља, закључни део и попис литературе, прописа и интернет извора. Поглавља су структурирана на следећи начин: I. Теоријски оквири истраживања цивилног друштва (стр. 11-69); II. Слобода удруживања (стр. 70-147); III. Правни и институционални оквир за учешће у управљању јавним пословима (стр. 148-196); IV. Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у раду међународних организација – ОУН и Савета Европе (стр. 197-235); V. Правни и институционални оквир за учешће у управљању јавним пословима у Европској унији (стр. 236-272). Закључци су изложени на стр. 288-297, а попис литературе, коришћених прописа и интернет извора на стр. 298-324.

а) У краћем уводном делу дисертације (стр. 2-10) садржани су одређење предмета и циља истраживања, наведене су хипотезе истраживања, структура рада и методи коришћени у истраживању. Аутор у овом делу указује на актуелност предмета, изворе, подручје, оквир и стање истраживања, а затим укратко излаже круг питања којима се бави у наредним поглављима и указује на научну оправданост дисертације и практичну применљивост њених резултата. Полазна хипотеза истраживања јесте да се организације цивилног друштва у демократији намећу као један од основних инструмената преко којих заинтересована јавност и грађани имају могућност да учествују у управљању јавним пословима и утичу на процес доношења одлука. Две додатне хипотезе су да организације цивилног друштва представљају значајан контролни механизам у раду државних институција, као и да државе са краћом демократском традицијом имају формално разгранатији институционални оквир за сарадњу са организацијама цивилног друштва, који је “вештачки” инкорпориран у систем управљања јавним пословима. Предмет истраживања је мултидисциплинарни –

правни, политиколошки и социолошки, са основном оријентацијом на правне аспекте и томе примерене научне методе.

б) У првом поглављу аутор излаже теоријске оквире свог истраживања, тако што излаже класично и модерно одређење појма цивилног друштва, а затим оперативну дефиницију организација цивилног друштва. Због богатства појавних облика, аутор се, даље, нужно бави класификацијом организација цивилног друштва и критеријумима за њихову поделу на локалне (националне) и међународне (транснационалне) организације. Томе следи појам глобалног друштва, да би се поглавље завршило веома квалитетним разматрањима о партиципативној демократији и месту организација цивилног друштва у таквом моделу демократије. Тај, последњи део овог поглавља, јесте најобимнија и теоријски вредно осмишљена и изложена целина (стр. 37-59). Из те целине могу се сагледати предности партиципативне демократије у поређењу са простим формама представничке демократије које се заснивају на вршењу власти у име већине добијене на изборима, а без омогућавања бирачима да утичу на одлуке власти и креирање истинског јавног интереса током изборног периода. У прилог предности партиципативне демократије, аутор је аналитички изложио изванредан и у нашој литератури слабо обрађиван пример паритиципативног буџетирања из Бразила. Као уводно, ово поглавље има и карактер јасног методолошког и теоријског оквира за наредне, централне делове дисертације.

в) У другом поглављу, које је по обиму и највеће у дисертацији (77 страница), изложени су увек теоријски и практично актуелни аспекти слободе удруживања. Најпре је слобода удруживања размотрена из различитих углова: као индивидуално и као колективно, као грађанско, као политичко и као економско право. Сваки од тих углова говори о нарочитом садржају ове слободе, као и о могућностима постојања различитих облика удруживања, односно стварања удружења са различитим циљевима – грађанским (удружења грађана), политичким (политичке странке) и економским (синдикалне организације). Извођење правних разлика између политичких, синдикалних и грађанских удружења, такође је издвојено као посебно питање. Даље, аутор кратко анализира процес конституционализације слободе удруживања и, с тим у вези, разлике које постоје у два основна типа правног система (англосаксонски и континентални систем). Томе следи анализа међународних нормативних инструмената о слободи удруживања, односно међународних стандарда о изгледу правног оквира за реализацију слободе удруживања. Управо анализа усклађености прописа Републике Србије са међународним стандардима, посебно Препоруком Комитета министара Савета Европе о правном статусу невладиних организација, која је изложена на 20 страна са низом правилно изведених, оштроумних и ваљано аргументованих ставова, представља, по оцени чланова Комисије, научно највреднији део овог поглавља. Преостала и такође квалитено обрађена питања у овом поглављу јесу питања о ограничењима и злоупотреби слободе удруживања.

г) У наредном, трећем поглављу дисертације, аутор је испитивао правни оквир и институционалне аранжмане за учешће у управљању јавним пословима. Анализу започиње разматрањем садржине права на учешће у управљању јавним пословима, а затим излаже међународне инструменте који гарантују ово право (Универзалну декларацију о људским правима, Међународни пакт о грађанским и политичким правима и др.). У централном делу поглавља анализирани су уставни и законски аранжмани, као и институционални механизми за остваривање овог права (стр. 162-

194). У закључним разматрањима се подвлачи значај две битне претпоставке за успешно остваривање права на учешће у управљању јавним пословима, а то су владавина права као адекватно окружење и постојање континуиране политичке воље да се грађани прихвате као партнери власти и уважи њихово мишљење. И за овај део рада се може констатовати да је квалитетно написан, односно да пружа јасну и прегледну слику анализираних проблематике, и то на релативно малом броју страна, али на основу веома солидног увида у научне и правне изворе.

д) Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у Организацији УН и Савету Европе, предмет је четвртог поглавља. Аутор је детаљно анализирано правне документе и институционалне аранжмане за укључивање организација цивилног друштва у различите облике рада ОУН и Савета Европе. То се првенствено односи на невладине организације са међународним статусом, али и на оне које су основане на националном нивоу. Практични резултати се оцењују углавном као позитивни, посебно када се ради о експертизама и стручним увидима у питања која су на дневном реду УН и Савета Европе. Поглавље је релативно малог обима, али је, независно од тога, веома солидно утемељено на квалитетним научним изворима. Оно омогућује и компарацију са праксом ЕУ, која је предмет обраде у наредном поглављу.

ђ) Пето поглавље, као завршно, посвећено је проблематици од нарочитог интереса за земље кандидате за чланство у Европској унији. Бави се правним и институционалним оквиром за учешће у управљању пословима те највеће европске заједнице држава, чијим се институцијама иначе ставља на терет демократски дефицит. Управо у намери да тај дефицит отклони кроз развој грађанског учешћа, ЕУ је у новије време предузела више корака како би грађанство земаља чланица имало своје канале за утицај на процесе одлучивања. И овде се, слично претходном поглављу, најпре разматрају институционални и правни оквир за сарадњу организација цивилног друштва и, затим, изводе оцене и закључци о оствареном нивоу сарадње између институција ЕУ и организација цивилног друштва. Посебан одељак овог поглавља чини анализа процеса придруживања ЕУ и улоге организација цивилног друштва у том процесу (стр. 273-287). Обухваћена је и научна анализа наше праксе (платформа Национални конвент о ЕУ).

е) У Закључцима аутор је сумирао основне налазе свог истраживања и формулисао један број препорука за ефикасније и квалитетније остваривање учешћа организација цивилног друштва у управљању јавним пословима, односно у формулисању и спровођењу јавних политика. Понуђени су и предлози проистекли из истраживања за унапређење правног оквира и, посебно, праксе централних и локалних органа власти на овом пољу. Идеју водиљу заључака аутора о нарочито великом значају ширег ангажовања организација цивилног друштва у земљама нове демократије, каква је и Србија, уопште није тешко прихватити као научно оправдану и рационалну. Таквим се чини и његов, понешто амбивалентан закључак о доприносу организација цивилног друштва у процесу преговарања о придруживању ЕУ, а према коме не мора увек бити јасно да ли се поједине од тих организација руководе јавним интересом (да се процес што пре успешно приведе крају) или сопственим приватним интересом (да процес што дуже траје како би се сливала средства из донација за рад тих организација).

з) У попису литературе аутор је навео коришћене домаће и иностране књиге, уџбенике, монографије и зборнике, научне и стручне радове мањег обима (130 наслова). Поред тога, коришћено је 89 интернет извора и знатно више правних извора (уставни и

законски текстови, међународни уговори и други међународни документи, пресуде Европског суда за људска права и уставних судова и др.). У целини, коришћена је актуелна научна и стручна литература ужег и ширег тематског обухвата, што је извесно допринело квалитету ове дисертације. Ставови у дисертацији су и богато научно документовани, са 744 фусноте.

2. Докторска дисертација Лазара Ђуровића „Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у управљању јавним пословима“, представља рад у коме је један сложен и научно захтеван правни проблем квалитетно и целовито истражен са теоријског, упоредноправног, међународноправног и емпиријског становишта. Рад се одликује добром научном утемељеношћу, квалитетним и јасним закључивањем и једноставним стилем. Аргументовање ставова који се изводе је веома добро, логично и научно довољно поткрепљено. Основна и обе помоћне хипотезе истраживања су довољно елабориране и доказане. Научни методи су у истраживању ваљано примењени. Имајући то све у виду, сматрамо да је домаћа правна наука овом дисертацијом добила вредан допринос, који свакако има и своје практичне вредности.

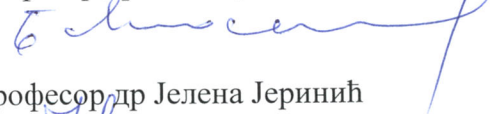
Напомиње се и да је провером оригиналности рада на антиплаг програму, извршеном на Правном факултету Универзитета у Београду, утврђено да у раду нема недозвољних преузимања у виду плагирања туђих радова.

3. На основу описа и оцене докторске дисертација Лазара Ђуровића „Правни и институционални оквир за деловање организација цивилног друштва у управљању јавним пословима“, Комисија је закључила да су испуњени услови за одбрану ове дисертације на Правном факултету Универзитета Унион, па предлаже да се овај извештај и дисертација ставе на увид јавности и одреди датум јавне одбране.

Београд, 5. фебруара 2021.

Чланови Комисије:

Професор др Богољуб Милосављевић

Професор др Јелена Јеринић

Професор др Дејан Миленковић

